

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ФАХОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Овсянко Г. В.

*викладач кафедри сучасних мов
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, Миколаїв, Україна
orcid.org/0000-0002-6417-8049
hanna.ovsyanko@nuos.edu.ua*

Ключові слова: мотивація,
внутрішня мотивація,
зовнішня мотивація,
професійна компетенція,
іноземна мова, навчальний
процес, підвищення мотивації.

Статтю присвячено дослідженню мотивації під час вивчення іноземної мови фахового спрямування на прикладі Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. Розглянуто роль мотивації під час вивчення іноземної мови фахового спрямування у немовному ЗВО. Мотивацію визначено як сукупність внутрішніх і зовнішніх сил, що спонукають індивіда до діяльності, окреслюють межі і форми цієї діяльності і надають напрям досягнення визначеної мети. Мотивацію розглянуто як поштовх для початку навчання іноземній мові, а пізніше – рушійну силу для підтримки тривалого і часто виснажливого процесу опанування іноземної мови. Також підкреслено зв'язок мотивації зі змістом навчання. Мотивацію визначено одним із компонентів навчання, вагомим елементом цілісного процесу навчання. Наголошено на необхідності розуміння викладачем мотивів студентів, умінні правильно їх виявляти і розумно ними керувати для інтенсифікації учбового процесу. Розглянуто можливі види мотивів, проаналізовано результати анкетування серед студентів немовних спеціальностей Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. Наведено ресурси та приклади їх використання для заохочення студентів до вивчення іноземної мови фахового спрямування. Зроблено узагальнюючі висновки щодо шляхів підвищення мотивації та перспективи подальших досліджень цього питання. Велике значення для підвищення мотивації до вивчення мови надано врахуванню індивідуальних психофізіологічних особливостей студентів, типу нервової системи, пам'яті. Підкреслено завдання суттєво оновити зміст навчання іноземним мовам і запровадити нові способи формування та підвищення мотивації до вивчення іноземних мов у майбутніх спеціалістів.

INCREASING OF MOTIVATION IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL ORIENTED FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Ovsyanko G. V.

*Lecturer at the Department of Modern Languages
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Heroes of Ukraine Ave., 9, Mykolaiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6417-8049
hanna.ovsyanko@nuos.edu.ua*

Key words: *motivation, internal motivation, external motivation, professional competence, foreign language, educational process, increase of motivation.*

The article is devoted to the study of motivation in the learning of a foreign language of professional orientation on the example of the National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov. The article considers the role of motivation in learning a foreign language of professional orientation at non-linguistic university. Motivation is defined as a set of internal and external forces that motivate an individual to work, outline the boundaries and forms of this activity and provide direction to achieve a certain goal. Motivation is seen as a stimulus to start learning a foreign language, and later as a driving force to support a long and often exhausting process of learning a foreign language. The connection between motivation and learning content is also emphasized. Motivation is defined as one of the components of learning, an important element of the holistic learning process. Emphasis is placed on the need for the teacher to understand the motives of students, the ability to correctly identify them and intelligently manage them to intensify the learning process. Possible types of motives are considered, the results of questionnaires among students of non-linguistic specialties of National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov are analyzed. Resources and examples of their use to encourage students to learn a foreign language of professional orientation are given. Generalized conclusions are made on ways to increase motivation. The prospects for further research on this issue are outlined. It is considered important to increase the motivation to learn the language taking into account the individual psycho-physiological characteristics of students, such as the nervous system, memory. The task of significantly updating the content of teaching foreign languages and introducing new ways to form and increase motivation to learn foreign languages in future professionals is emphasized.

Постановка проблеми. У наш час глобалізації усіх сфер життя гостро постає питання якості освіти та вимог до професійних компетенцій випускників ЗВО. Іншомовна професійна компетенція стала є однією з головних навичок сучасного спеціаліста будь-якої сфери. А основним поштовхом для початку навчання іноземній мові, а пізніше рушійною силою для підтримки тривалого і часто виснажливого процесу опанування іноземної мови є мотивація.

Мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх сил, що спонукають індивіда до діяльності, окреслюють межі і форми цієї діяльності та надають напрям досягнення визначеної мети. А мета – це той результат, на який у даний момент спрямована поведінка. Зимня визначає мотивацію характеристикою будь-якої людської діяльності: праці, спілкування, пізнання [1, с. 65].

Дьорней і Райан вважають, що без достатньої мотивації навіть особи з найвидатнішими здібностями не можуть досягти довгострокових цілей, а навчальні програми та якісне викладання самі по собі не забезпечують досягнення учнів. І навпаки, висока мотивація може компенсувати значні недоліки як у мовних здібностях, так і в умовах навчання [7, с. 65].

Шляхи підвищення мотивації студентів ЗВО під час вивчення іноземної мови були предметом дослідження великої кількості вітчизняних та зарубіжних учених (І. А. Зимня, О. М. Лозова, Р. Гарднер, У. Ламберт, О. О. Захарова, З. Дьорней, Райан, О. О. Миролюбов, І. С. Оришин, Т. Д. Дубовицька, В. Бусе, К. Вальтер, А. Кейс та ін.). Підвищення мотивації до навчання розглядається цими науковцями як вагомий складник навчання та процесу набуття іншомовної

професійної компетенції майбутніх спеціалістів. Мотивація вважається одним із компонентів навчання, вагомим елементом цілісного процесу навчання. Своєю чергою, для інтенсифікації учбового процесу викладачу важливо розуміти мотиви студентів, уміти правильно їх виявляти і розумно ними керувати.

Існують окремі праці, присвячені формуванню та підвищенню загальної мотивації до навчання іноземній мові. Деякі науковці пропонують педагогічні пропозиції щодо протидії зменшенню мотивації сучасних студентів до вивчення іноземних мов під час навчання в університеті, ураховують психологічні особливості учнів, їх особистість і вважають, що спроможність опанувати іноземну мову на високому рівні не є універсальною особливістю індивіда. Емоційний компонент навчання також має бути врахований [5].

Багато науковців наголошують на необхідності застосування інноваційних методик, сучасного медіаконтенту та Інтернет-ресурсів для процесу підвищення мотивації студентів немовних спеціальностей (А. Кейс, О. О. Захарова, Ю. М. Бобрицька, Т. А. Фуфуріна та ін.).

Однак праць із методики підвищення мотивації до навчання іноземної мови фахового спрямування недостатньо. Методологічна база формування та підвищення мотивації студентів під час вивчення іноземної мови фахового спрямування потребує подальшого дослідження. А проблема системного об'єднання отриманих наукових результатів для розроблення конкретної моделі підвищення мотивації студентів під час вивчення іноземній мові фахового спрямування і визначає актуальність даного дослідження.

Мета статті. Дослідити роль мотивації під час вивчення іноземної мови фахового спрямування та шляхи її підвищення на прикладі НУК імені адмірала Макарова.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мотивація грає одну з ключових ролей у процесі засвоєння іноземної мови студентами будь-якого віку та спеціальності. Велике значення у формуванні мотивації мають гендерні особливості, вік. Студентський вік співпадає з початком періоду ранньої зрілості. Це вік формування стійких якостей особистості, стабілізації психічних процесів, високих здібностей до творчості, інтелектуальної активності, саморозвитку. У цьому віці іноземну мову відносять до дисципліни, що не мають великого значення для професійної діяльності. І перед викладачем іноземної мови постає першочергове завдання – створити позитивне емоційне сприйняття даного предмету та допомогти студентам усвідомити необхідність його вивчення. Необхідно постійно нагадувати про іноземну мову як засіб отримання нової інфор-

мації з профільного предмета. Створення позитивного відношення до іноземної мови підвищує інтерес до предмета, стимулює студентів до самостійної роботи в майбутньому.

Дьорней і Райан вважають, що «світове вивчення англійської мови» стає помітною та окремою підсферою в освіті людини, і через всеосяжну актуальність World English у глобалізованому світі успіх цього процесу частково залежатиме від мовного аспекту глобальної ідентичності особистості. Таким чином, питання про те, чи мотивовані ми вивчати англійську мову і наскільки, стає все більше особистісним [7, с. 118].

Велике значення для підвищення мотивації до вивчення мови має урахування індивідуальних психофізіологічних особливостей студентів. Знаючи індивідуальні риси своїх учнів, педагог може застосовувати до них спеціальні прийоми, що полегшують вивчення іноземної мови [2, с. 59]. Викладачу потрібно враховувати психологічні особливості студентів, тип нервової системи, пам'яті. Шляхом побудови правильної тактики опитувань і заохочень потрібно формувати у студентів упевненість у своїх силах, у своїх знаннях. У роботі з інертними та тривожними студентами не потрібно жадати від них негайного включення в роботу: їхня активність у виконанні нового виду завдань зростає поступово.

Також необхідно враховувати темперамент студентів. Властивості темпераменту значною мірою впливають на успішність, індивідуальні показники учбової і професійної діяльності. Очевидним є зв'язок темпераменту з такою важливою здібністю, як уважність [2].

Ще в 60-ті роки минулого століття дослідники мотиваційних процесів Гарднер та Ламберт виокремили два типи мотивації до вивчення іноземної мови: інструментальну та інтегративну. Інструментальна мотивація є відображенням зовнішніх потреб. Метою вивчення мови за такої мотивації є не бажання учня, а зовнішня потреба. Інтегративна мотивація є відображенням внутрішніх потреб і виявляється з бажанням ідентифікувати себе з культурою країни, мова якої вивчається. Мова стає засобом комунікації з іноземцями. Є очевидним, що під час викладання іноземної мови потрібен баланс цих двох видів мотивації [8].

На основі АМТВ Test Battery Гарднера серед 200 студентів НУК імені адмірала Макарова було проведено опитування-анкетування та проаналізовано мотиви вивчення англійської мови. В опитуванні прийняли участь студенти I, II, III, V курсів п'яти факультетів. Під час аналізу результатів найчастіше було вказано внутрішні мотиви вивчення іноземної мови: кар'єра, навчання за кордоном,

доступ до інформації, саморозвиток, подорожі, друзі-іноземці, бажання читати книги та дивитися фільми в оригіналі. Зовнішню мотивацію (вимога програми навчання, отримання високого балу, вимога батьків) було вказано рідше, і студенти з високою внутрішньою мотивацією мали кращий результат у вивченні мови у кінці курсу навчання. Також помічено, що збільшення кількості внутрішніх мотивів спостерігається у студентів старших курсів, тобто підтверджується вікова залежність мотивації.

Було виявлено труднощі, що знижують потяг до вивчення мови і визначено чинники, спроможні підвищити мотивацію студентів. Серед труднощів студенти найчастіше вказували: малу кількість аудиторних годин, недостатність базової шкільної підготовки, страх помилок і публічних виступів, тривожність та невпевненість, неспроможність застосувати набуті знання у професійній діяльності.

Відомо, що під час відбору підходів до формування та підвищення мотивації студентів та подолання труднощів у навчанні важливо враховувати відповідність форм та методів навчальної роботи поставленим цілям формування компетентного спеціаліста будь-якого профілю. Для цього в НУК імені адмірала Макарова було відібрано підходи, які спрямовані на формування фахових компетенцій та мають не лише навчальне, а й життєве обґрунтування.

У процесі формування та підвищення мотивації до вивчення іноземної мови студентів немовних спеціальностей НУК імені адмірала Макарова викладачами широко використовуються такі освітні технології:

- метод проєктів (дана технологія розвиває пізнавальні навички студентів, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиває критичне мислення);

- метод читання та листування у відкритому інформаційному просторі (є цілісною системою, що формує навички роботи з інформацією у процесі читання та письма. Він спрямований на освоєння базових навичок відкритого інформаційного простору, розвиток якостей громадянина відкритого товариства, включеного до міжкультурної взаємодії);

- метод дебатів (розвиває критичне мислення, комунікативну культуру, навички публічного виступу та формує досвідні, організаційні навички для ведення діалогу, дискусії);

- ігрова технологія (активізує пізнавальну діяльність студентів та дає змогу вирішувати проблемні ситуації різного ступеня складності. Вона може використовуватися як самостійно, так і в контексті методу проєктів, особливо як специфічної форми захисту проєкту);

- проблемні дискусії (застосування цього методу дає змогу активізувати пізнавальну діяльність студентів, їх самостійність, формує культуру творчого оперативного мислення, створює умови для використання особистого життєвого досвіду та отриманих раніше знань для засвоєння нових);

- технологія інтерактивного навчання (заснована на використанні різних методичних стратегій та прийомів моделювання ситуацій реального спілкування та організації взаємодії студентів у групі, у парах із метою вирішення комунікативних завдань).

Наведені освітні технології на різних факультетах сприймаються по-різному. Студенти спеціальності «Психологія» більш охоче приймають участь у проблемних дискусіях та дебатах, інтерактивному навчанні, ігрових технологіях. Студенти економічного та машинобудівного факультетів і спеціальності «Інформаційні технології» більш активні під час підготовки проєктів, читання та листування у відкритому інформаційному просторі. Ця тенденція часто зумовлена індивідуальними психофізіологічними особливостями студентів, типами нервової системи, пам'яті, темпераментом, адже відомо, що студенти негуманітарних та технічних спеціальностей часто є інтровертами. Отже, під час вибору методів та засобів навчання також слід враховувати психологічні особливості студентів.

Під час роботи зі студентами різних спеціальностей помічено, що найбільш умотивованими є студенти, які виконують завдання з іноземної мови саме фахового спрямування. Саме ці завдання є наближеними до реальних ситуацій професійного спілкування, і отримані знання можуть бути одразу застосовані на практиці, адже багато студентів поєднують роботу і навчання. Так, студенти машинобудівного факультету охоче працюють із текстами та науково-технічною довідковою автентичною літературою з професійних сайтів для інженерів різних галузей (engineering.com, interestingengineering.com, engineersaustralia.org.au), блогів практикуючих спеціалістів інженерної галузі (The Engineer, GrabCAD, Wonderfull Engineering, All Together, Curious Cat Science and Engineering Blog) та відеоблогів (The Greek Group, EEVblog, Ed Systems, Todd Harrison, Mike's Electric Stuff, TED Talks).

Також помічено, що велику роль у підвищенні мотивації студентів до навчання грає навчання аудіюванню. Саме ця навичка часто вважається студентами найголовнішою в іншомовному спілкуванні, адже сучасний фахівець будь-якої галузі багато сприймає на слух. Це і відео, і аудіоконтент. Навчання аудіюванню повинно базуватися на автентичних матеріалах за фахом і враховувати психологічні й особистісні інтереси та характе-

ристики студентів. Велике значення також мають уже набуті студентами знання, їхній професійний термінологічний словник, знання граматики та синтаксису іноземної мови.

У НУК імені адмірала Макарова студентам для розвитку навичок аудіювання під час практичних занять пропонуються такі види діяльності:

- прослуховування подкастів та виконання завдань на їх основі;
- робота із сайтами, що присвячені тренуванню аудіювання: esi-lab; <http://www.dailyesl.com/ello>; 5minuteenglish; gistguide; engvid; focusenglish;
- використання аудіокниг та відеофільмів;
- використання аудіо до підручників за спеціальністю;
- прослуховування аудіо та пісень іноземною мовою.

Процес навчання аудіюванню повинен передбачати й самостійну роботу студентів. Для самостійного тренування цієї навички мають бути розроблені спеціальні завдання та забезпечений доступ до аудіофайлів. Прикладом такої роботи в НУК ім. адмірала Макарова є використання студентами машинобудівного факультету аудіоподкастів з інженерної тематики Engineering Podcasts: Engines of Our Ingenuity, The Engineering Commons Podcast, The Engineering Career Coach Podcast, The Civil Engineering Podcast. Студенти одночасно прослуховують матеріал та слідкують за текстом на екрані, працюють із невідомою лексикою.

Іншим важливим елементом процесу підвищення мотивації до навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах є використання відеоматеріалів. Використання матеріалів даного типу сприяє індивідуалізації навчання і виправдано психологічно: саме через органи зору та слуху людина отримує основний обсяг інформації про навколишній світ [4]. Під час роботи з відеоматеріалами можуть бути задіяні усі чотири види

комунікативної діяльності: аудіювання, читання, говоріння, письмо.

Під час вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах доцільно використовувати різноманітні аутентичні відеоматеріали: мультфільми, художні та документальні фільми, інтерв'ю, рекламу. У НУК імені адмірала Макарова як джерела відеоматеріалів широко використовуються такі сайти: YouTube, Puzzle-English, FluentU, English-films.com, BBC, CNN World News, EngVid, ABC News та ін. Також сучасні підручники з іноземних мов фахового спрямування мають відеододатки з відеоподкастами та кліпами, розробленими згідно з граматичним та лексичним матеріалом, що вивчається.

На думку автора, велике значення для підвищення мотивації має як методологічне забезпечення студентів, так і позааудиторні заходи, що формують досвід спілкування іноземною мовою. Участь студентів в олімпіадах, конференціях, конкурсах, Movie та Speaking Club підвищує як навчальну, так і професійну мотивацію.

Висновки та перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Мотивація відіграє важливу роль у житті та особливо у навчанні будь-якого індивіда. Саме характер мотивів визначає напрям і зміст його активності. Тому сьогодні перед сучасними ЗВО стоїть завдання суттєво оновити зміст навчання іноземним мовам та запровадити нові способи формування та підвищення мотивації до вивчення іноземних мов у майбутніх спеціалістів. А широке застосування новітніх педагогічних, психологічних, технічних засобів та Інтернет-технологій надає можливість створення різноманітних комунікативних ситуацій і дає змогу наблизити процес навчання до реального спілкування.

Перспектива подальших досліджень може бути пов'язана з вивченням засобів та методів підвищення мотивації до вивчення іноземної мови студентів окремих спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе. Москва : Просвещение, 1991. 222 с.
2. Лозова О. М. Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови. Київ : КНЛУ, 2010. 102 с.
3. Миролюбов А. А. Методика обучения иностранным языкам: традиции и современность. Обнинск : Титул, 2010. 337 с.
4. Смирнов И. Б. Развитие устной речи учащихся на основе аутентичного художественного фильма. *Иностранные языки в школе*. 2006. № 6. С. 11–14.
5. Busse V., & Walter C. Foreign language learning motivation in higher education: A longitudinal study of motivational changes and their causes. *The Modern Language Journal*. 2013. № 97. P. 435–456.
6. Case A. (2015). The ESP approach – Theory and reality of needs analysis and course design. URL: <https://www.usingenglish.com/articles/esp-approach-theory-reality-needs-analysis-course-design.html/>
7. Dörnyei Z., & Ryan S. (2008). *The Psychology of the Language Learner. Individual differences in second language acquisition*. New York : Taylor & Francis.
8. Gardner R., Lambert W. Motivational variables in second language acquisition. *Canadian Journal of Psychology*. 1959. № 4. P. 266–272.

REFERENCES

1. Zimnyaya, I. A. (1991). Psihologiya obucheniya inostrannym yazykam v shkole. [*Psychology of teaching foreign languages at school*]. Moskva : Prosveschenie. [in Russian]
2. Lozova, O. M. (2010). Psykholohichni aspekty zasvoiennia inozemnoi movy. [*Psychological aspects of foreign language acquisition*]. Kyiv : KNLU. [in Ukrainian]
3. Mirolyubov, A. A. (Red.). (2010). Metodika obucheniya inostrannym yazykam: traditsii i sovremennost [*Methods of teaching foreign languages: traditions and modernity*]. Obninsk : Titul. [in Russian]
4. Smirnov, I. B. (2006). Razvitie ustnoy rechi uchaschihsya na osnove autentichnogo hudozhestvennogo filma. [*Development of students' oral speech based on an authentic feature film*]. Inostrannyye yazyki v shkole, 6, 11–14. [in Russian]
5. Busse, V., & Walter, C. (2013). Foreign language learning motivation in higher education: A longitudinal study of motivational changes and their causes. *The Modern Language Journal*, 97, 435–456. <http://www.jstor.org/stable/43651648>
6. Case, A. (2015). The ESP approach – Theory and reality of needs analysis and course design. <https://www.usingenglish.com/articles/esp-approach-theory-reality-needs-analysis-course-design.html>
7. Dörnyei, Z., & Ryan, S. (2008). *The Psychology of the Language Learner Revisited*. New York: Taylor & Francis.
8. Gardner, R., Lambert, W. Motivational variables in second language acquisition. *Canadian Journal of Psychology*. 1959. N 4. P. 266–272.